

Täysistunto

Maanantai 12.12.2022 klo 11.59—14.16

17. Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 76/2022 vp
Toimenpidealoite TPA 69/2020 vp, 19/2021 vp
Lakialoite LA 19/2021 vp
Valiokunnan mietintö YmVM 17/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteista.

Avaan keskustelun. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.50 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulaki on meidän tärkeimpiä työkalujamme, joilla voimme turvata luonnon monimuotoisuutta Suomessa. Vaikka luonnonsuojelulain pykälistä äänestettiin jo viime viikolla, on meillä edelleen mahdollisuus vaikuttaa siihen, minkälaiseksi eduskunnan kanta luonnonsuojelun parantamisen suhteen muodostuu. Nyt tässä toisessa käsittelyssä meillä on mahdollisuus osoittaa eduskunnan tahtotilaa.

Kun äänestimme pykälistä, olisi meillä ollut tilaisuus korjata purojen, lähteikköjen ja kalkkilampien puutteellinen suojelu ja tuoda vesilaki linjaan metsälain kanssa. Se tilaisuus hukattiin vain muutamalla äänellä. Äänestyksestä jäi kuva, että osittain äänestystulos ei edes vastannut eduskunnan todellista kantaa, kun äänestysjärjestyksen muutoksen johdosta useampi edustaja ei ollut tietoinen siitä, mistä äänestetään. Erityisesti purot ja lähteiköt olisi ollut tärkeää suojella, ja se olisi voitu tehdä korjaamalla vesilaki tässä yhteydessä. Metsälain kymppipykälä suojaa jo purojen lähiympäristöjä erityisen tärkeinä elinympäristöinä, mutta epäloogisesti itse purot ovat edelleen ilman suojaa.

Luonnonsuojelulain osalta pykälää emme tosiaan enää voi muuttaa mutta voimme ohjeistaa jatkoon suhteen. Purot ja lähteet ovat paikallisten luontoarvojen lisäksi merkittäviä myös niiden laajan vaikuttavuuden takia. Kummatkin ovat vesistöjen latvoja. Purojen kautta pääosa vesistä valuu jokiin, ja puroja suojelemalla suojellaan siis laajasti myös vesistöjen kokonaisuutta eli jokia, järviä ja lopulta myös Itämeriä. Täten niillä on merkitystä siis myös esimerkiksi vaelluskaloille.

Usein puhumme myös siitä, kuinka tärkeää on, että luonnonsuojelu on kustannustehokasta. No, näiden luontotyyppien suojeleminen olisi juuri sitä: kustannustehokasta. Näistä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2022 vp

syistä ehdotan eduskunnalle lausumaa, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian valmistelemaan lainsäädäntömuutosta, jolla suojeltujen uhanalaisten vesiluontotyyppien soveltamisalaa laajennetaan kattamaan vesiluonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteiden edellyttämät luontotyypit arvioiden myös tarvetta poikkeamismahdollisuuksiin yksittäistapauksissa sekä mahdollisten rajauspäätösten tekemiseen korvausmekanismeineen ja siihen tarvittavien resurssien turvaamiseen.” Toivon, että eduskunta voi laajasti kannattaa tätä.

Arvoisa puhemies! Uusi luonnonsuojelulaki on pitkän prosessin tulos, joka ei ole vielä päättynyt. Se alkoi, kun me päätimme hallitusneuvotteluissa uudistaa lain, koska meidän yhteiseksi keskeiseksi tavoitteeksemme otettiin Suomen luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. No, sen jälkeen suuri joukko ihmisiä on tehnyt aivan valtavasti töitä, jotta me saisimme paremmin turvattua suomalaista luontoa. Haluan kiittää ympäristöministeriön virkakuntaa siitä työstä, mitä te olette tehneet, ja haluan myös kiittää kaikkia ihmisiä meidän puolueessa ja muissa puolueissa, jotka olette neuvotelleet paremman lain puolesta.

Ympäristövaliokuntaan laki tuli keväällä, ja sen jälkeen me olemme työstäneet lakia pitkään ja hartaasti. Valiokuntaan asiantuntijalausuntoja ja ministeriön vastineita tuli yhteensä yli sata kappaletta, ja yhteensä niitä on tehty eduskunnalle 466 kappaletta. Ympäristövaliokunnassa me edistimme lakia aivan viime metreille asti normaalien toimintatapojen mukaisesti ja hyvässä hengessä. Toimin ryhmäni valiokuntavastaavana, ja olemme panostaneet meille tärkeään lakiin — aivan niin kuin moni muukin täällä.

No, siksi on erittäin suuri pettymys, että laki muuttui loppumetreillä keskustan irtioton vuoksi. Lisäksi on sekä noloa että surullista, että tämä tehtiin käyttämällä perusteluja, jotka on myöhemmin osoitettu perusteettomiksi. On noloa keskustalle mutta myös maa- ja metsätalousministeriölle, että on mahdollista vaikuttaa lainsäädäntöön yksittäisen ministeriön virkamiehen laskelmilla ja johtopäätöksillä, jotka eivät ole perustuneet tutkittuun tietoon vaan jotka on päinvastoin osoitettu vääriksi.

Arvoisa puhemies! Kaikesta huolimatta nyt meillä on kuitenkin vielä mahdollisuus ottaa kantaa vesiluontotyyppien suojeluun niiden puolesta, eli tehdään tässä kohtaa oikein ja tehdään siis niin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elo, olkaa hyvä.

13.56 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! On todella valitettavaa, että tästä salista ei löytynyt enemmistöä hallituksen esitykselle, jolla vesilain uhanalaisiin luontotyypeihin olisi lisätty kalkkilammet, lähteiköt ja muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot. Tähän asiaan voidaan kuitenkin vielä vaikuttaa ja syntynyttä vahinkoa voidaan korjata hyväksymällä lausuma, jolla edellytämme, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian valmistelemaan muutosta, jolla suojelua tarvitsevat vesiluontotyypit kirjataan vesilakiin.

Luonnonsuojelulain todella perusteellisessa ja kattavassa valmistelussa tunnistettiin, että pienvedet tarvitsevat nykyistä laajempaa suojaa. Se on yksi tärkeä edellytys luonnon monimuotoisuuden vaalimiselle. Vaikka pienvesiä on listattu myös metsälaissa, on näiden elinympäristöjen lista suppea ja rajausten kriteerit riittämättömät pienvesien turvaamiseksi. Pienvedet, kuten purot, norot, lähteet, lähteiköt ja pienet lammet, ovat kaikki tärkeitä metsäluonnon monimuotoisuudelle, ja niissä elää runsaasti uhanalaista lajistoa. Pienvesillä on merkittävä vaikutus veden kiertokulkuun ja ekosysteemien toimintaan, sillä ne kykevät erilaiset ympäristöt toisiinsa. Erityisen tärkeää purojen pelastaminen on myös vael-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2022 vp

luskalojen kannalta. Purot ovat tärkeitä vaelluskalojen elinympäristöinä ja lisääntymisalueina.

Arvoisa puhemies! Toivon todella, että vesiluonnolle löytyy nyt eduskunnan enemmistön tuki, kun tämän lausuman myötä siihen on uudelleen mahdollisuus edellisen niukan äänestyksen jälkeen.

Kannatan edustaja Kivelän tekemää lausumaehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

13.57 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Montrealissa on parhaillaan käynnissä YK:n luontokokous, jossa on tavoitteena saada aikaan luonnon oma Pariisin sopimus. Toivon todella, että tässä onnistutaan. Saamme jatkuvasti viestiä tiedemaailmasta, kuinka luontokadon pysäyttäminen on kriittinen kysymys myös ihmisten turvallisuudelle ja mahdollisuuksille elää tällä planeetalla. Meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa jättää yhtäkään kiiveä kääntämättä, ja kaiken lisäksi meillä on kiire. Kansainväliset sopimukset antavat parhaimmillaan vetoapua myös luonnon monimuotoisuuden hupenemisen pysäyttämiseksi täällä kotimaassa — suomalaista luontoa kun voidaan suojella vain täällä Suomessa.

Viime viikolla tässä salissa äänestettiin nurin ne luonnonsuojelulain pykälät, joilla olisi tuotu uhanalaiset luontotyypit ja niiden huomiointi lain piiriin sekä tehostettu purojen, lähteikköjen ja kalkkilampien suojaa. Luonnon kannalta tämä viimeviikkoinen päätös on tietenkin surkea. Meillä ei ole varaa tällaiseen jarrutteluun, kun luonnon monimuotoisuus hupenee.

Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulaki on eräänlainen luonnonsuojelun peruskallio, jota tällä uudistuksella vankistetaan. Sen puolesta ovat työskennelleet lukemattomat tutkijat, asiantuntijat ja luonnonsuojelijat, kiitos jokaiselle. Aivan erityisesti haluan antaa tunnustusta edustaja Emma Karille, joka ympäristöministerinä toimiessaan teki aivan valtavan työn, jotta olemme nyt tässä pisteessä, hyväksymässä luonnonsuojelulakia.

Arvoisa puhemies! Maailman muuttamiseksi on oltava valmis toden teolla vääntämään tärkeimpien asioiden puolesta, ei siis mesoamaan vaan tekemään tuloksiin pyrkivää, taitavaa ja pitkäjänteistä työtä, rakentamaan enemmistöjä ja etsimään yhteistä maaperää, ja se vaatii sitkeyttä ja sietokykyä. Luonnonsuojelulain pykälien osalta tehtiin aivan viime metreille asti kaikki voitava ja vielä vähän enemmän, aivan valtava kiitos jokaiselle luonnonsuojelijalle, joka myös tätä näkymätöntä työtä on tehnyt. Se työ ei kuitenkaan lopu tähän, ei todellakaan. Luontokato ei luovuttamalla lopu.

Meidän poliitikkojen tehtävä on johtaa tätä maata vastuullisesti ja tehdä kaikkemme sen puolesta, että me jätämme lapsillemme tämän maapallon entistä paremmassa kunnossa. Mielestäni on vastuutonta antaa ymmärtää, että kaikki voisi jatkua ennallaan. Jos nimittäin mikään ihmisen toiminnassa ei muutu, niin luonto ympärillämme jatkaa katoamistaan, ja se jos mikä tulee aiheuttamaan aivan dramaattisia muutoksia ihan jokaisen ihmisen elämään riippumatta siitä, omistiko metsää taikka ei.

Kannatan lämpimästi paitsi luonnonsuojelulain hyväksymistä myös edustaja Kivelän monistelausumaehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hassi, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2022 vp

14.00 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Usein ihmisille käy niin, että emme kiinnitä kaikkein tärkeimpiin asioihin huomiota ennen kuin olemme vaarassa menettää ne — tai olemme jo menettäneet. Terveys on yksilön elämässä yksi tällainen asia, mutta kun ajatellaan koko ihmisyyhteiskuntaa, niin kaikkein tärkein asia on se, että meillä on planeetta, jolla ihmisyyhteiskunnat pystyvät elämään. Tätä asiaa ihmiskunta yhdessä on viimeisten vuosikymmenien aikana vaarantanut.

Ilmaston osalta ymmärrys ja toimet ovat jo aika pitkällä. Yksi käännekohta oli se, kun 16 vuotta sitten entinen Maailmanpankin pääekonomisti Sir Nicholas Stern julkaisi käännteentekevän raporttinsa, jossa hän osoitti, että vaikka ilmastotoimet maksavat, ne tulevat kuitenkin huomattavan paljon halvemmiksi kuin ilmastomuutoksen aiheuttamat vahingot. Luonnon monimuotoisuudesta Cambridgen ekonomisti Partha Dasgupta julkaisi viime vuonna vastaavan tyypillisen raportin, jonka sanoma on myös se, että meidän pitää ryhtyä katsomaan luontoa pääomana, joka on hupenemassa, ja jos haluamme varmistaa hyvän elämän mahdollisuuksien jatkumisen, tästä pääomasta pitää pitää huolta. Esimerkiksi Maailman talousfoorumi on arvioinut, että yli puolet maailman bkt:stä on suoraan tai välillisesti riippuvaista luonnosta ja sen tuottamista palveluista, kuten hapen tuottamisesta ylipäättänsä, ilman puhdistamisesta, puhtaan veden tuotannosta, pölyttämisestä, ja niin pois päin.

Suuren yleisön osalta muutos on jo sikäli hyvässä vauhdissa, että enemmistö suomalaisistakin tukee luonnonsuojelua ja muun muassa suojelualueiden lisäämistä. Tämä suomalaisten laaja ymmärrys ei kuitenkaan ole sellaisenaan vielä välittynyt poliittiseen päätöksentekoon, kuten kollegat tässä edellä kuvasivat. Välillä tuntuu, että kansat, joita pidämme alkeellisina, ovat ymmärtäneet tiettyjä perusasioita paremmin kuin me, kun ne ovat esimerkiksi kunnioittaneet pyhänä alueita, jotka ovat olleet vaikka kalojen tai riistaeläinten tärkeitä lisääntymispaikkoja. Meillä on käytössämme moderni tiede, ja sen tiedon perusteella meidän tulisi suojella luontoa voimakkaammin kuin nyt teemme. Luonnonsuojelulaki on askel eteenpäin, mutta tosiaan, kuten kollegat tässä jo kuvasivat, [Puhemies koputtaa] se olisi voinut olla vielä isompi askel. Toivottavasti osittain tämä korjataan huomenna pöytäkirjassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkynen, Jukka, olkaa hyvä.

14.04 Jukka Mäkynen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä lakialoite luonnonsuojelulain muuttamisesta tulee tarpeeseen. Siinä esitetään lintudirektiivin 9 artiklan käyttöönottoa, eli poikkeusluvalla ammutun valkoposkikanen tai merimetson hyödyntäminen sallitaan. Euroopan unionin lintudirektiivi siis sallii suojellun linnun haltuun ottamisen poikkeustapauksissa. Samassa artiklassa sallitaan suojeluvelvoitteesta poikkeaminen, jos lajista aiheutuu haittaa kansanterveydelle, muille eläimille tai vesistölle.

Olen itse kotoisin Vaasasta, jossa meidän kauniissa Merenkurkun saaristossa ja maailmanperintöalueella varsinkin merimetso aiheuttaa suoranaista ympäristötuhoa, puhumatakaan sen haittoista kalastuselinkeinolle. Jos olette nähneet kuvia Merenkurkun pikkusaarista, jonne merimetsoyhdyskunta on asettunut pesimään, näky on kuin ydinsodan jäljiltä. Pesimäalueen välittömässä läheisyydessä sijaitseva kasvillisuus kuolee merimetsojen ulostekuorman seurauksena ja puut sojottavat pystyssä harmaina rankoina. Toki kasvillisuus elpyy merimetsojen vaihtaessa pesimisaluetta, mutta se vie luvattoman kauan aikaa. Lisäksi suuri merimetsoparvi kalastaa tehokkaasti, ja alueen kalakanta voi hävitä tietyiltä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2022 vp

alueilta lähes kokonaan. Yksi merimetso syö kalaa noin puoli kiloa päivässä, ja lähes 30 000 yksilöön kasvanut kanta on jo merkittävä uhka kalastuselinkeinolle.

Arvoisa puhemies! Sata vuotta merimetso oli poissa Suomesta, mutta 25 vuotta sitten lintu palasi ja on lisääntynyt merkittävästi. Nyt se asettuu yhä pohjoisemmaksi, Merenkurkkuun ja Pohjanlahdelle. Me suomalaiset puhumme vain merimetsosta, mutta ruotsinkieliset puhuvat pikkumerimetsosta ja isosta merimetsosta. Juuri tämä paluumuuttaja, iso merimetso, alkaa olemaan se ongelma. Monet kalastajat haluavat harventaa merimetsokantaa, mutta se on vaikeaa nykyisen luonnonsuojelulain vuoksi ja kestää liian kauan saada poikkeuslupa, jos sitä nyt yleensä edes saa. Merimetsoja ei ole tietenkään tarkoitus metsästää hallitsemattomasti, mutta kannanhoidollinen metsästys on tarpeellista ja perusteltua.

Tälle luonnonsuojelulain muutokselle on siis tarvetta, ja ihan luonnonsuojelunkin näkökulmasta se on hyödyllinen. Merimetsan metsästys toisi myös vaihtelua ruokapöytään. Minä ainakin haluaisin maistaa merimetsopaistia. Kannatan tätä lakiesitystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Myllykoski, olkaa hyvä.

14.07 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ensi alkuun kannatan edustaja Kivelän tekemää esitystä. Juuri se, mitä edustaja Kivelä perusteellisessa esittelyssä toi esille, on se asia, mitä meidän pitää pystyä korjaamaan vielä, kun se on mahdollista.

Vaelluskalojen kutumahdollisuuksien edistäminen on ollut kansallisesti hyväksytty tavoite jo pidempään. Siitä kertovat vapaaehtoisten toimintojen laajuus ja se, kuinka paljon valtio ja maa- ja metsätalousministeriö ovat laittaneet rahaa purojen kunnostamiseen ja sitä kautta vaelluskalakantojen lisääntymismahdollisuuksien edistämiseen. Onkin jotenkin nurinkurista, että tässä kohtaa oikea käsi ei tiedä, mitä vasen käsi on jo saanut aikaan. Nyt olisi tärkeää, että tämä vielä koetetaan puristaa sillä lailla maaliin, että se on tehtyjen toimintojen kannalta ja koko yhteiskunnan hyväksyttävyyden kannalta sensuuntainen, mitä olemme jo tehneet ja mitä todellisuudessa tavoittelemme. Ei ole pelkoa siitä, että tällä omaisuudensuoja tulisi uhatuksi.

Kuten edustaja Kivelä esitteli, tässä on myös korvauspotentialiaali sidottu sinne sisälle, niin että niissä pakkotoimenpiteissä se omaisuudensuoja huomioidaan ja korvaukset omistajille tuodaan esille. Ja olen aivan varma, että tämä järjestelmä myös toimisi edelleen paremmin vapaaehtoisten toimintojen osalta, mitä maanomistajat tälläkin hetkellä tekevät. Eli jos havaitaan nyt vaikkapa sellainen lähteikkö, joka metsätöiden osalta paljastuu siinä hetkessä, toiminta on mahdollista, ja niin kuin edustaja Kivelä toi tuossa esille, korvausjärjestelmä sisältyy tähän.

Toivon, että kun tätä tehdään, hallitus omissa ratkaisuihinsa, joista toivottavasti jo tämäkin hallitus lähtisi keskustelemaan, voisi huomioida nämä ja tuoda ne sillä lailla esille, että tämä hyväksyttävyyden olisi todellakin juuri sillä tasolla, millä me jo nyt teemme toimia tässä yhteiskunnassa, ja mahdollistaisi meidän vesiensuojelun laajentamisen ja elinympäristöjen hyvinvoinnin voimakkaamman kehittämisen. Tämä on meidän nykyinen poliittinen tahtomme, mahdollistetaan se. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.